

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ У НАВЧАННІ ІСТОРІЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Із запровадженням у початковій школі стратегії Нової української школи та відповідних навчальних програм [2; 5] учителі-початківці почали поступово запроваджувати й новий тип оцінювання – формувальне. Водночас вчителі основної та старшої школи поки що масово не переходять на формувальне оцінювання, а продовжують застосовувати традиційний для української школи тип оцінювання – підсумкове (сумативне, завершальне) оцінювання. Про це свідчить як проведені нами інтерв'ювання та анкетування вчителів історії та громадянської освіти, так і аналіз чинних освітніх документів. До прикладу, поняття *формувальне оцінювання* міститься лише в одній із 13 навчальних програм галузі історичної та громадянської освіти – програмі з курсу «Громадянська освіта» (10 клас, рівень стандарту) [1]. Приміром, у програмі наголошено на тому, що «важливим є не стільки підсумкове оцінювання (підсумкове, яке дозволяє оцінити рівень компетентності, як-от підсумкове тестування), а насамперед постійне оцінювання (формувальне, що дозволяє відслідковувати розвиток компетентностей у процесі навчання, як-от зворотній зв'язок), яке сприяє покращенню якості навчально-виховного процесу» [там само]. Однак, програмові положення щодо цього типу оцінювання плутані, містять покликання на рекомендації англійською мовою, а його процедури та критерії чітко не сформульовані. Відповідно переважна більшість вчителів громадянської освіти не вважає за потрібне запроваджувати його.

Водночас у більшості освітніх систем розвинених країн, зокрема у Фінляндії, Великій Британії, США, віддають перевагу формувальному оцінюванню як такому, що, по-перше, сприяє розвитку ключових і предметних компетентностей учнів, а, по-друге, підтримує мотивацію учнів до навчання, допомагає створювати індивідуальні «ситуації» та «історії успіху» [3].

Пропоноване концепцією Нової української школи формувальне оцінювання спрямоване на перевірку перебігу освітнього процесу й здійснюється в його ході. Таке оцінювання спрямоване на відстеження особистісного розвитку учнів, опанування ними навчального досвіду як основи компетентності. Воно дає змогу не лише вчителю, а й учню/учениці відстежувати особисте просування в опануванні матеріалом, уміннями й навичками. Формувальне оцінювання – діагностувальне: воно ідентифікує сфери освітнього процесу, де необхідне чи можливе покращення для підвищення результатів навчання і стимулювання окремих учнів [4, с. 46].

Підсумкове оцінювання, метою якого є визначення якості результату відповідно до державного освітнього стандарту, спрямоване на перевірку того, що опанували й здобули учні. Воно оцінює результат (досягнення певного рівня) по завершенню освітнього процесу (його етапу) та базується

на добре відомих учителям педагогічно-правових засадах: тематичному оцінюванні, застосуванні загальних критеріїв оцінювання академічної успішності учнів у системі загальної середньої освіти, річному оцінюванню, яке здійснюють на основі семестрових чи скорегованих семестрових оцінок. Без такого оцінювання складно стежити за якістю освіти й проводити атестації учнів. Водночас воно часто породжує конфлікти між вчителями і учнями, небажання останніх вивчати окремих предмет, особливо той, який «не дається», до якого немає схильностей.

Сьогодні в низці країнах шукають «золоту середину» у поєднанні зазначених типів оцінювання, тоді як перед українськими педагогами-предметниками, фахівцями з історії та громадянської освіти зокрема, стоїть попереднє завдання оволодіти технологією формування оцінювання та реально запровадити її в освітній процес.

Поширена в освітньому просторі думка про те, що вчителів, які застосовують підсумкове оцінювання, достатньо ознайомити з прийомами формування оцінювання, не відповідає дійсності. Наші дослідження свідчать, що оцінювальну діяльність учителя не слід зводити до сукупності певних прийомів і методів. Така діяльність має бути технологічною системою та складатися з взаємопов'язаних компонентів, які вчитель свідомо й поетапно застосовує як-от:

- визначення мети (завдань) оцінювання;
- вибір терміну оцінювання відповідно до навчальної програми;
- визначення результатів навчання, що їх мають продемонструвати учні;
- формулювання критеріїв і стандартів, за якими відбудеться оцінювання;
- вибір прийомів перевірки/контролю навчальних досягнень і просування учнів у навчанні.

Лише грамотна алгоритмічно й технологічно перевірена процедура формування оцінювання, яку свідомо застосовує вчитель, може дійсно показати та реалізувати потенціал такого оцінювання.

Потрібне й оволодіння вчителем прийомами формування оцінювання як-от спостереження, самооцінювання та взаємооцінювання учнів. Маючи достатньо широкий спектр критеріїв оцінки пізнавальної діяльності учнів, учитель може обрати три-п'ять найважливіших із них та повідомити учням, щоб вони орієнтувались на ці критерії, працюючи на уроці. Формування оцінювання потребує також прийомів рефлексивної діяльності як вчителя, так і самого учня.

Таким чином, сьогодні назріла потреба в спеціальній підготовці вчителів до використання формування оцінювання учнів. Лише тоді підсумкове та формувальне оцінювання академічної успішності та компетентностей учнів на уроках історії та громадянської освіти можуть стати рівноправними моделями. Адже вони доповнюють одне одного, слугуючи різним цілям: підсумкове оцінювання має на меті оцінити якість,

а формувальне – підвищити її. Їх поєднання сприятиме досягненню реальних позитивних змін у навчанні учнів історії та громадянської освіти.

Література:

1. Громадянська освіта. Навчальна програма інтегрованого курсу для 10 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Електронний ресурс: <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58875/>.
2. Державний стандарт початкової освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.
3. Локшина О. Інновації в оцінюванні навчальних досягнень учнів у шкільній освіті країн Європейського союзу / О. Локшина // Порівняльно-педагогічні студії. 2009. № 2. С. 107–113.
4. Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2013. № 6. С. 45–57.
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. 2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

Поперечнюк І. В.

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЇ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Час швидкоплинний, і перед нами, педагогами, постає необхідність змінювати підходи, шукати нові шляхи. І це цілком зрозуміло.

Але є цінності, які є актуальними в будь-який час, епоху, століття. Це цінність самої людини – людини – особистості, людини – творця, людини, здатної усвідомлювати свою роль та місце у суспільстві, свою місію.

Розвиток людини цінувався і в часи Давньої Греції, і в епоху Відродження та знайшов своє широке втілення в підходах педагогів – гуманістів сучасності. У першу чергу, це педагогічна спадщина Василя Сухомлинського – вчителя і керівника, який невтомно працював заради Дитини, розкриття її внутрішніх сил та свідомості.

Усі педагоги, і молоді, і досвідчені, черпають із джерела мудрості Василя Сухомлинського бездоння чистої та освіжаючої енергії, втамовуючи професійну спрагу в знаннях, що дають поштовх для творчості та самоусвідомлення закономірностей, які відбиваються в процесі становлення особистості в дитячому колективі, школі.

Перечитуючи сторінки творів Василя Сухомлинського, щоразу знаходиш для себе нове розуміння Дитини.

Прийнявши серцем і душею ідеї гуманної педагогіки, колектив поставив перед собою мету : створити освітній простір, де кожна дитина дійсно буде щасливою, як того прагнув Василь Сухомлинський.

Щоб втілити ці ідеї, необхідно одразу рухатися в декількох напрямках: шукати однодумців, які вже впроваджують гуманну педагогіку у своїй